

STRATEGIE INNOWACJI KRAJOWYCH/REGIONALNYCH NA RZECZ INTELIGENTNEJ SPECJALIZACJI (RIS3)

POLITYKA SPÓJNOŚCI NA LATA 2014-2020

W grudniu 2013 r. Rada Unii Europejskiej formalnie zatwierdziła nowe przepisy i ustawodawstwo dotyczące kolejnej rundy inwestycji w ramach unijnej polityki spójności na lata 2014–2020.

Niniejszy arkusz informacyjny jest jednym z serii arkuszy, w których określono kluczowe elementy nowego podejścia

Spis treści

Wstęp

Na czym polega problem?

Jaki jest cel?

Jaka jest podstawa prawna?

Jak wygląda efekt praktyczny?

Co odróżnia tę politykę od założeń na lata 2007-2013?

Strategie innowacji krajowych/regionalnych na rzecz inteligentnej specjalizacji (strategie RIS3) to zintegrowane, lokalne programy transformacji gospodarczej, które mają na celu realizację pięciu ważnych założeń:

- » Ukierunkowanie wsparcia w ramach polityki i inwestycji na kluczowe krajowe lub regionalne, wyzwania i potrzeby w celu zapewnienia rozwoju opartego na wiedzy.
- » Wykorzystywanie mocnych stron, przewagi konkurencyjnej i potencjału doskonałości każdego kraju/regionu.
- » Wspieranie innowacji technologicznej i praktycznej oraz dążenie do stymulowania inwestycji w sektorze prywatnym.
- » Pełne zaangażowanie partnerów oraz zachęcanie do innowacji i eksperymentów.
- » Strategie są oparte na faktach i obejmują odpowiednie systemy monitorowania i oceny.

Na czym polega problem?

[↑ Do góry](#)

Europa 2020 to strategia UE na rzecz wzrostu gospodarczego na nadchodzącą dekadę. W zmieniającym się świecie chcemy, aby UE **stała się inteligentną i zrównoważoną gospodarką sprzyjającą włączeniu społecznemu**. Te trzy wzajemnie się uzupełniające priorytety powinny pomóc UE i państwom członkowskim w osiągnięciu wysokiego poziomu zatrudnienia, wydajności i spójności społecznej.

Dokładnie rzecz ujmując, Unia chce osiągnąć do 2020 r. pięć ambitnych celów związanych z zatrudnieniem, **innowacyjnością**, kształceniem, włączeniem społecznym i klimatem/energiją. W każdym z tych obszarów swoje własne cele krajowe określiło też każde państwo członkowskie. Za wspomnianą strategią stoją konkretne działania na szczeblu krajowym i unijnym.

Władze krajowe i regionalne w całej Europie opracują **strategie na rzecz inteligentnej specjalizacji w procesie „przedsiębiorczych odkryć”** w celu wykorzystania europejskich funduszy strukturalnych i innowacyjnych **w sposób bardziej efektywny oraz zwiększenia synergii** między różnymi politykami unijnymi, krajowymi i regionalnymi, a także inwestycjami publicznymi i prywatnymi.

Przesłanki polityki RIS3

Ustanowienie innowacji priorytetem dla wszystkich regionów

„Europa 2020” wymaga od ustawodawców rozważenia, w jaki sposób różne aspekty inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu są ze sobą powiązane. Zintegrowane strategie inteligentnej specjalizacji odpowiadają na złożone wyzwania w zakresie rozwoju poprzez dostosowanie polityki do kontekstu regionalnego.

RIS3 wspiera tworzenie miejsc pracy opartych na wiedzy i rozwoju nie tylko w wiodących centrach badań i działalności innowacyjnej, lecz również w regionach wiejskich i mniej rozwiniętych.

RIS3 jest kluczową częścią proponowanej reformy polityki spójności UE, wspierającej koncentrację tematyczną i wzmacniającą programowanie strategiczne oraz skuteczność.

Ukierunkowanie na inwestycje i tworzenie synergii

RIS3 kieruje działania i inwestycje w zakresie rozwoju gospodarczego na mocne strony każdego regionu, badając jego możliwości gospodarcze i nowe trendy oraz podejmując działania w celu zwiększenia jego rozwoju gospodarczego.

RIS3 zwiększa wartość dodaną, wpływ i widoczność finansowania ze środków UE. Zapewnia odpowiedni stosunek wartości do ceny w czasach napiętych budżetów i zmniejszonych środków publicznych.

RIS3 zapewnia synergii między europejskimi politykami a finansowaniem, stanowiąc uzupełnienie programów krajowych i regionalnych oraz inwestycji prywatnych.

Usprawnienie procesu innowacji

RIS3 wymaga inteligentnych, strategicznych decyzji i ustawodawstwa opartego na faktach. Priorytety są określane na podstawie oddolnego procesu „przedsiębiorczych odkryć”, wspartego strategiczną wiedzą na temat zasobów regionu⁽¹⁾, wyzwań przed nim stojących⁽²⁾, przewagi konkurencyjnej oraz potencjału doskonałości⁽³⁾.

RIS3 polega również na zapewnieniu, że kombinacja regulacji, tj. połączenie instrumentów ustawodawczych dostępnych w danym środowisku regionalnym – dotacje, pożyczki i inne rodzaje wsparcia – będzie skuteczna w osiągnięciu ogólnych celów regulacyjnych, będzie pomocna dla firm oraz będzie korzystać z inwestycji prywatnych.

RIS3 obejmuje opracowywanie wskaźników rezultatów i wykorzystywanie ich w celu kierowania i sterowania regulacjami oraz programami i dostosowywania ich. Tym samym promują one stałą ocenę i edukację w zakresie polityki, dzielenie się doświadczeniami i sprawdzonymi metodami działania pomiędzy regionami.

(1) W tym struktury branżowe, klastry, uczelnie wyższe, instytucje badawcze, systemy dotyczące nauki, technologii, nauki, kapitału ludzkiego, środowiska, dostępu do rynku, systemy zarządzania, a także powiązania i relacje z innymi regionami.
(2) W tym starzenie się populacji, niedopasowanie rynku pracy, lokalizacja zdalna i aspekty środowiskowe.
(3) Na przykład analizy SWOT, analizy typu foresight i analizy tendencji, mapowanie technologii, analiza klastrów, przedsiębiorcza wiedza na temat rynków.

Usprawnianie zarządzania i większe angażowanie partnerów

RIS3 zachęca wszystkich partnerów do zjednoczenia się w ramach wspólnej wizji. Łączy małe, średnie i duże firmy, zachęca do zarządzania wielopoziomowego oraz pomaga w budowaniu kreatywnego kapitału społecznego w obrębie społeczności.

Proces RIS3 musi być interakcyjny, ukierunkowany regionalnie i oparty na konsensusie. Dokładna kombinacja zaangażowanych organizacji będzie zależna od kontekstu regionalnego, jednak ważne jest pełne zaangażowanie wszystkich partnerów w proces tworzenia, wdrażania i monitorowania strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji.

Przesłanki gospodarcze

Tworzenie i wdrażanie strategii transformacji gospodarczej

RIS3 wymaga zintegrowanego i lokalnego podejścia do tworzenia i realizacji polityki. Regulacje muszą być dopasowane do kontekstu lokalnego, przy czym należy pamiętać, że istnieją różne drogi do regionalnej innowacji i rozwoju.

Obejmują one: a) odmłodzenie tradycyjnych sektorów poprzez działania o wyższym poziomie wartości dodanej oraz nowe nisze rynkowe; b) modernizację poprzez przyjęcie i rozpowszechnianie nowych technologii; c) zróżnicowanie technologiczne od obecnych specjalizacji w kierunku dziedzin powiązanych; d) opracowywanie nowych działań ekonomicznych poprzez radykalne zmiany technologiczne i przełomowe innowacje; oraz e) badanie nowych form innowacji, takich jak innowacje otwarte i kierowane przez użytkowników, innowacje społeczne oraz innowacje usługowe.

Reagowanie na wyzwania gospodarcze i społeczne

Europa musi sprostać nieustannej konkurencji w zakresie talentów, pomysłów i kapitału. Jednocześnie surowość podatkowa wymaga od rządów koncentrowania skromnych zasobów na nielicznych obszarach i środkach, które posiadają autentyczny potencjał tworzenia zrównoważonych miejsc pracy i zrównoważonego rozwoju.

Większość regionów może uzyskać prawdziwą przewagę konkurencyjną wyłącznie poprzez znalezienie nisz lub popularyzację nowych technologii w tradycyjnych branżach i badanie ich „inteligentnego” potencjału regionalnego.

Strategie inteligentnej specjalizacji mogą również stanowić efektywny instrument do rozwiązywania problemów społecznych, środowiskowych, klimatycznych i energetycznych, takich jak zmiany demograficzne, efektywność zasobów, bezpieczeństwo energetyczne i odporność na skutki zmian klimatu.

Zwiększenie widoczności regionów dla inwestorów międzynarodowych

Koncentrując się na tym, co zapewnia regionowi największy potencjał konkurencyjny, inteligentna specjalizacja pomaga ustalić pozycję regionu na określonych rynkach/niszach globalnych i w międzynarodowych łańcuchach wartości.

W celu przyciągnięcia prywatnych inwestycji i uzyskania uwagi międzynarodowych inwestorów należy oznakować specjalistyczną wiedzę regionu w obrębie określonej dziedziny wiedzy lub niszy rynkowej oraz zapewnić stałe, zintegrowane wsparcie, aby pomóc we wzmacnianiu tej specjalizacji.

Poprawa wewnętrznych i zewnętrznych relacji regionu

Poprawa relacji wewnętrznych od dawna jest znakiem rozpoznawczym polityki innowacji (np. potrójne lub poczwórne helisy, trójkąty wiedzy, współpraca między uczelniami a firmami, klastry itp.).

Jednak regiony muszą również być otwarte na relacje zewnętrzne, aby zająć odpowiednią pozycję w europejskich i globalnych łańcuchach wartości oraz poprawić swoje relacje i współpracę z innymi regionami, klastrami i podmiotami innowacyjnymi. Jest to ważne dla internacjonalizacji ich firm w celu osiągnięcia krytycznego potencjału działań klastrowych oraz generowania napływu wiedzy, istotnej dla obecnej bazy wiedzy regionu ⁽⁴⁾.

Unikanie nakładania się i replikacji strategii rozwoju

W przeszłości regiony borykające się z wyzwaniami dotyczącymi rozwoju często próbowały replikować te same lub podobne priorytety jak inne, wiodące regiony, nawet jeżeli miały niewielkie zasoby i małe szanse na zajęcie pozycji światowych liderów w wybranych dziedzinach.

RIS3 zachęca regiony do przyjmowania regulacji realistycznie dopasowanych do ich zdolności, możliwości i potrzeb.

Zróżnicowanie międzynarodowe i dywersyfikacja technologiczna mają kluczowe znaczenie dla (ponownego) umiejscowienia regionu w globalnym, wysoce dynamicznym i zmiennym kontekście oraz dla odróżnienia jego strategii od strategii innych regionów.

Nagromadzenie „masy krytycznej” zasobów

RIS3 może zapewnić osiągnięcie masy krytycznej przez badania i zasoby innowacyjne, tj. odpowiedniego rozpędu, aby stały się samowystarczalne, lub potencjału krytycznego, wspomagając je poprzez ukierunkowane działania na rzecz zwiększenia zasobów ludzkich i infrastruktury wiedzy.

Warto skoncentrować się na obszarach rzeczywistego potencjału i mocnych stronach, zamiast stosować powierzchowne inwestycje w niepowiązanych obszarach. Masa krytyczna/potencjał krytyczny może gromadzić się wewnątrz regionu lub poprzez insourcing i współpracę z innymi regionami.

Promowanie rozpowszechniania wiedzy i dywersyfikacji technologicznej

Najbardziej obiecującą metodą promowania rozwoju regionu na podstawie wiedzy jest dywersyfikacja na technologie, produkty i usługi, które są ściśle powiązane z istniejącymi technologiami dominującymi oraz regionalną bazą umiejętności. Rozpowszechnianie wiedzy jest najbardziej skuteczne, jeżeli odbywa się w obrębie powiązanych branż (w przeciwieństwie do różnorodności niepowiązanych sektorów).

Nowe branże wyrastają z najbardziej skutecznych, istniejących już klastrów, ale jedynie w przypadku porzucenia ograniczeń sektorowych. Liczy się nie tyle dywersyfikacja *jako taka*, a raczej wyspecjalizowana dywersyfikacja technologiczna w nowych działaniach gospodarczych. Rozpoczyna się to od istniejącej wiedzy regionalnej i możliwości gospodarczych, a celem są działania powiązane, ale o wyższej wartości dodanej.

W związku z tym regiony powinny priorytetyzować komplementarność między powiązаныmi działaniami gospodarczymi oraz znajdować lepsze metody łączenia ich mocnych stron w celu tworzenia nowych możliwości branżowych w obszarach o wysokim potencjale rozwoju (np. cross-clustering).

(4) http://www.eurada.org/index.php?option=com_content&view=article&id=184&Itemid=202&lang=en..

Jaka jest podstawa prawna?

[↑ Do góry](#)

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. stanowi podstawę prawną, która definiuje „strategię inteligentnej specjalizacji”.

„Strategia inteligentnej specjalizacji” oznacza krajowe lub regionalne strategie innowacyjne ustanawiające priorytety w celu uzyskania przewagi konkurencyjnej poprzez rozwijanie i łączenie swoich mocnych stron w zakresie badań naukowych i innowacji z potrzebami biznesowymi w celu wykorzystywania pojawiających się możliwości i rozwoju rynku w sposób spójny przy jednoczesnym unikaniu dublowania i fragmentacji wysiłków.

Strategia inteligentnej specjalizacji może funkcjonować jako krajowe lub regionalne ramy strategiczne polityki w dziedzinie badań naukowych i innowacji lub być w nich zawarta.

Strategie inteligentnej specjalizacji są opracowywane przy zaangażowaniu w proces „przedsiębiorczych odkryć” krajowych i regionalnych instytucji zarządzających oraz zainteresowanych podmiotów, takich jak uniwersytety, inne instytucje szkolnictwa wyższego, przedstawiciele przemysłu i partnerzy społeczni.

Istnienie zgodnej z krajowym programem reform krajowej lub regionalnej strategii na rzecz inteligentnej specjalizacji, która ma na celu wykorzystanie wydatków na badania i innowacje dokonywanych ze środków prywatnych jest cechą dobrze funkcjonujących krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji. Jest też niezbędnym warunkiem wstępnym efektywnego i wydajnego osiągnięcia szczegółowego celu w przypadku wszystkich priorytetów inwestycyjnych w ramach celu tematycznego nr 1: intensyfikacja badań, rozwoju technologicznego i innowacji.

Warunek ex-ante określony w RIS3 wymaga od państw członkowskich UE i regionów, aby **wprowadziły inteligentną specjalizację, która:**

- » opiera się na analizie SWOT lub podobnej analizie, aby skupić zasoby na ograniczonym zestawie priorytetów badań i innowacji;
- » przedstawia działania na rzecz pobudzenia prywatnych inwestycji w badania i rozwój technologiczny;
- » obejmuje mechanizm monitorowania i weryfikacji;
- » przewiduje przyjęcie przez państwo członkowskie ram określających dostępne środki budżetowe na badania i innowacje; oraz
- » przewiduje przyjęcie przez państwo członkowskie wieloletniego planu dotyczącego budżetu i priorytetów inwestycji związanych z priorytetami unijnymi (Europejskim Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych, ESFRI).

Jak wygląda efekt praktyczny?

[↑ Do góry](#)

Warunek *ex-ante* RIS3 wymaga od państw członkowskich i regionów UE **identyfikowania specjalizacji wiedzy**, które najlepiej pasują do ich potencjału innowacji, na podstawie ich aktywów i możliwości.

Muszą tego dokonać w procesie „**przedsiębiorczego odkrywania**”, tj. z udziałem kluczowych partnerów i firm w dziedzinie innowacji. W ten sposób, w odróżnieniu od strategii narzuconej z góry, inteligentna specjalizacja wymaga **współpracy firm, ośrodków badawczych i uczelni wyższych** w celu zidentyfikowania najbardziej obiecujących obszarów specjalizacji danego państwa członkowskiego lub regionu, lecz również słabych stron, które utrudniają innowację na ich terenie⁽⁵⁾.

Następnie władze krajowe lub regionalne muszą sporządzić **dokument określający proponowaną strategię dla tego kraju lub regionu** oraz w szczególności **planowane inwestycje publiczne i prywatne, w tym inwestycje z funduszy strukturalnych**, w badania, rozwój technologii oraz innowację.

Strategia ta powinna nie tylko korzystać z i/lub dążyć do **regionalnych osiągnięć naukowych**, lecz również wspierać **innowację praktyczną („inną niż technologiczną”)**⁽⁶⁾ oraz obejmować przyjmowanie i rozpowszechnianie **wiedzy i innowacji**.

Strategia powinna zostać poddana ocenie własnej oraz, w miarę możliwości, weryfikacji partnerskiej. Komisja oceni spełnienie warunku w odniesieniu do negocjacji umowy o partnerstwie i programów operacyjnych.

Bardziej szczegółowe wytyczne dla regionów i państw członkowskich w zakresie metod tworzenia i wdrażania strategii innowacji regionalnych na rzecz inteligentnej specjalizacji dostępne są w formie przewodnika metodologicznego i praktycznego⁽⁷⁾.

Opracowywanie regionalnej strategii wspierane jest także w ramach **platformy inteligentnej specjalizacji** uruchomionej w czerwcu 2011 r. Platformą zarządza zespół Wspólnego Centrum Badawczego (JRC-IPTS) w Sewilli w Hiszpanii. Jest ona monitorowana przez Zespół Sterujący składający się z ekspertów z kilku wydziałów Komisji Europejskiej. Otrzymuje również informacje od grupy lustrzanej składającej się z europejskich ekspertów wysokiego szczebla i przedstawicieli sieci. Będzie oferować szereg usług, w tym wytyczne, szkolenia i pomoc w partnerskiej weryfikacji strategii krajowych/regionalnych. Państwa członkowskie i regiony są zaproszone do rejestrowania się na platformie na stronie internetowej platformy⁽⁸⁾.

(5) http://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm (por. D. Foray et al., Smart Specialisation – the concept, czerwiec 2009).

(6) Na przykład innowacje społeczne i usługowe, działania na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, nowe modele biznesowe i działania dotyczące zapotrzebowania, takie jak zamówienia publiczne.

(7) http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf

(8) <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu>

Co odróżnia tę politykę od założeń na lata 2007-2013? [↑ Do góry](#)

Inteligentna specjalizacja nie jest nowością. Jest to raczej **udoskonalenie i poprawa istniejącej metodologii planowania funduszy strukturalnych.** Jest oparta na 15 latach doświadczeń w zakresie wspierania strategii innowacyjnych w regionach oraz na **wiodącej myśli ekonomicznej** ze strony wiodących instytucji międzynarodowych, takich jak Bank Światowy, OECD i MFW. Najbardziej zaawansowane regiony uczestniczą już w podobnych ćwiczeniach strategicznych, zgodniez inicjatywą „Regiony na rzecz zmian gospodarczych”⁽⁹⁾ lub projektem „Monitor innowacyjności regionów”⁽¹⁰⁾.

Inteligentna specjalizacja to identyfikowanie wyjątkowych cech i aktywów każdego kraju i regionu, podkreślanie przewagi konkurencyjnej każdego regionu oraz skupianie zainteresowanych stron i zasobów regionalnych wokół wizji ich przyszłości ukierunkowanej na osiągnięcia. Inteligentna specjalizacja oznacza także wzmocnienie regionalnych systemów innowacji, maksymalizowanie przepływów wiedzy oraz rozpowszechnianie korzyści wynikających z innowacji w obrębie całej gospodarki regionalnej.

Inteligentna specjalizacja polega na łączeniu dwóch rodzajów logiki działań politycznych:

- » **ustalaniu wertykalnych priorytetów dotyczących dziedzin, technologii i działań zamiast ogólnych priorytetów, takich jak większa współpraca instytucji badawczych i przemysłu czy udoskonalanie kapitału ludzkiego;**
- » **łączeniu dynamizmu, konkurencyjności i wiedzy przedsiębiorczej łączącej naukę, technologię i inżynierię z wiedzą o rozwoju rynku, potrzebach biznesowych i pojawiających się możliwościach.**

Nowością jest propozycja Komisji, aby strategie takie stały się **warunkiem wstępnym dla finansowania ze środków EFRR.** Tym samym państwa członkowskie i regiony UE **muszą posiadać wdrożone strategie RIS3** przed **przyjęciem ich programów operacyjnych, wspierających te inwestycje.**

Więcej informacji

Więcej arkuszy informacyjnych związanych z zagadnieniami polityki spójności:
http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/publication/index_pl.cfm

Ogólne informacje na temat polityki regionalnej:
http://ec.europa.eu/regional_policy/index_pl.cfm

(9) http://europa.eu/legislation_summaries/regional_policy/review_and_future/g24240_pl.htm

(10) <http://www.rim-europa.eu>